

## יסודות חוקתיים

**הדף הזה מסכם את כל הנושא במילים פשוטות.** קוראים לאט, חלק אחר חלק. אחרי כל חלק עוצרים ומספרים לעצמכם מה למדנו.

### הנושא במבט כולל

#### ציר זמן:

- ב-1950 אימצה הכנסת את החלטת הררי: חוקי יסוד יחוקקו פרק-פרק ויאוחדו בעתיד לחוקה.
- 1980
- חוק יסוד ירושלים (1980): ירושלים המאוחדת בירת ישראל.
- 1992
- חוקי היסוד בנושא זכויות אדם (1992) הגנו על זכויות יסוד וכללו פסקת הגבלה; ההכרה בסמכות בתי המשפט לבקר חקיקה נקבעה בפסיקה (בנק מזרחי, 1995).
- הציר מסודר לפי תחילת האירוע או התקופה (תקופות יכולות לחפוף). הנוסח מחומר הלימוד של הנושא.

#### ציר זמן:

- בע"א 6821/93 בנק מזרחי המאוחד נ' מגדל (1995, הרכב תשעה) הכיר בית המשפט העליון בסמכותו לקיים ביקורת שיפוטית על חוקי הכנסת הסותרים חוקי יסוד; באותו הליך עצמו החוק שנדון לא נפסל.
  - 2018
  - חוק יסוד ישראל - מדינת הלאום של העם היהודי (2018).
  - הציר מסודר לפי תחילת האירוע או התקופה (תקופות יכולות לחפוף). הנוסח מחומר הלימוד של הנושא.
- 1 חוק יסוד לעומת חוק רגיל** — חוק יסוד חוק יסוד הוא ברמה חוקתית. בחלק מחוקי היסוד יש סעיפים משוריינים, ושינויים בהם דורשים לעיתים רוב מיוחד (שריון), למשל סעיף 4 בחוק יסוד: הכנסת - רוב של חברי הכנסת. חוק רגיל חוק רגיל ניתן לשינוי ברוב רגיל, אך עלול להיפסל אם סותר חוק יסוד. לעומת ההשוואה מחומר הלימוד של הנושא. מקורות: [gov.il/apps/elections/heb/law/LawsSummary.html](http://gov.il/apps/elections/heb/law/LawsSummary.html) (סעיף 4 שוריון, רוב של 61 חברי כנסת) ; חוק יסוד: הכנסת, [main.knesset.gov.il/Activity/Legislation/Documents/yesod4.pdf](http://main.knesset.gov.il/Activity/Legislation/Documents/yesod4.pdf)
- 2 יסודות חוקתיים** — הנמקת עמדתי אני מתבסס על הזכות לחופש העיסוק. הצגת הזכות: זכותו של כל אדם לבחור לו מקצוע ולעסוק במקצוע בו בחר. זכותו לבחור בכל עבודה שירצה. קישור לטענה: החובה להתחסן בכפוף לאיום בפיטורין או בהוצאה של העובד לחופשה ללא תשלום במידה ויסרב להתחסן, היא מגיעה בחופש העיסוק. אדם שעוסק בהוראה במסגרת המדינה או שהוא נהג תחבורה ציבורית לא יוכל למצוא עבודה במקצועו אם יפטר או יוצא לחופשה מאולצת. 2 הנמקת העמדה המנוגדת באמצעות הזכות לחיים וביטחון. הצגת הזכות: זכותו של כל אדם לחיות ללא חשש מפני פגיעה בחייו, בגופו ובביטחונו האישי שלו. חובת המדינה להגן על כל בני האדם החיים בשטחה מפני פגיעה שכזו.

**3 יסודות חוקתיים - המשך** — חוק יסוד כבוד האדם וחירותו – החוק מפרט את זכויות היסוד של האדם בישראל: הזכות לחיים ושלמות הגוף, זכות הקניין, הזכות לכבוד ולפרטיות וחופש התנועה. בחוק פסקת הגבלה, ולפיה ניתן לחוקק חוק הסותר את הזכויות המפורטות בחוק היסוד רק בתנאי שהוא "הולם את ערכיה של מדינת ישראל ונועד לתכלית ראויה" ופגיעתו בזכות מידתית. שאלת פרשנותו המרחיבה של החוק והשימוש שעושה בו בית המשפט כבסיס לפסילת חקיקה של הכנסת נתונה במחלוקת ציבורית. 2 יסודות חוקתיים בישראל לישראל אין חוקה אחת מנוסחת; במקומה חוקי יסוד הנחקקים בכנסת ומהווים יסודות חוקתיים.

**4 יסודות חוקתיים - המשך** — המהפכה החוקתית חוקי היסוד בנושא זכויות אדם (1992) הגנו על זכויות יסוד וכללו פסקת הגבלה; ההכרה בסמכות בתי המשפט לבקר חקיקה נקבעה בפסיקה (בנק מזרחי, 1995). בע"א 6821/93 בנק מזרחי המאוחד נ' מגדל (1995, הרכב תשעה) הכיר בית המשפט העליון בסמכותו לקיים ביקורת שיפוטית על חוקי הכנסת הסותרים חוקי יסוד; באותו הליך עצמו החוק שנדון לא נפסל. 2 חוקי יסוד קיימים חוקי יסוד במוסדות השלטון: הכנסת, נשיא המדינה, הממשלה, צה"ל, השפיטה, מבקר המדינה, ירושלים, כבוד האדם וחירותו, חופש העיסוק, הכלכלה, קרקעי ישראל. חוק יסוד ירושלים (1980): ירושלים המאוחדת בירת ישראל. חוק יסוד ישראל - מדינת הלאום של העם היהודי (2018).

**5 יסודות חוקתיים - המשך** — ההבדל בין חוק יסוד לחוק רגיל חוק יסוד הוא ברמה חוקתית. בחלק מחוקי היסוד יש סעיפים משוריינים, ושינויים בהם דורשים לעיתים רוב מיוחד (שריון), למשל סעיף 4 בחוק יסוד: הכנסת - רוב של חברי הכנסת. חוק רגיל ניתן לשינוי ברוב רגיל, אך עלול להיפסל אם סותר חוק יסוד. 2 תהליך חקיקת חוקתית בישראל ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת הראשונה דנה בנוסחי חוקה; ב-1950 אימצה הכנסת את החלטת הררי: חוקי יסוד יחוקקו פרק-פרק ויאוחדו בעתיד לחוקה. הכנסת הראשונה החליטה לחוקק חוקי יסוד בנפרד (החלטת הררי, 1950). מאז 1992: חוקי היסוד בזכויות אדם יצרו מהפכה חוקתית.

**6 יסודות חוקתיים - המשך** — הדיון על חוקה טענות בעד חוקה: הגנה על זכויות, יציבות, הגדרה ברורה של זהות המדינה. טענות נגד: הסכמה על חוקה קשה בחברה מפולגת; הגמישות של חוקי יסוד. המצב כיום: אין חוקה, אך חוקי היסוד מהווים חוקה מתהווה. 2 מושגי מפתח לחזרה הנמקת עמדתי הנמקת העמדה המנוגדת חוק יסוד

#### מה שואלים בבגרות על הנושא הזה?

- ביסוס הטענה בציטוט או התייחסות ישירה לקטע
- נימוק עמדה באמצעות מושגים מקצועיים
- הנמקת העמדה המנוגדת
- יסודות חוקתיים בישראל
- חוקי יסוד קיימים
- ההבדל בין חוק יסוד לחוק רגיל

#### טעויות נפוצות — תזכורת אחרונה:

- מציינים את המושג בלי להציג אותו - ציון בלבד לא מספיק.
- שוכחים לקשר את ההסבר לקטע עצמו - חובה ציטוט או התייחסות ישירה לקטע.
- כותבים תשובה כללית בלי המושגים המקצועיים מהמחווין.

